

Damir Mušanović

ZRELOST DJECE ZA POLAZAK U ŠKOLU

Sažetak

Naš cilj je pojasniti zrelost djeteta za polazak u školu, a prvenstveno odrediti ovaj i slične termine kojima se ukazuje na spremnost predškolske djece za polazak u školu. Poznato je da je osnovna škola obavezna, a Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju školskim obveznikom smatra dijete koje do 1. marta tekuće godine navrší pet i po godina života. Škola pred svako dijete stavlja određene zahtjeve, što nesporno čini i okruženje, a kako će se ono snaći u tom okruženju zavisi od njegove zrelosti. Imajući u vidu raznolikost dječijeg psihofizičkog razvoja, prethodno navedena hronološka dob ne može biti jedini i pouzdan način mjerenja zrelosti budućih učenika. Upravo zrelost podrazumijeva široku lepezu faktora koji na to utiču, a o čemu će biti govora u daljoj razradi. Sagledat ćemo istraživanja stručnjaka kao i njihove načine procjene zrelosti djece pred polazak u školu. Objektivno prikazati karakteristike predškolaca, te sve elemente koji su predmet procjene timova koji se time bave. Potrebno je ukazati na važnost pripreme djeteta od ranog djetinjstva i treba posmatrati ulogu porodice i okruženja, a posebno predškolskih ustanova.

Ključne riječi: predškolci; procjena; zrelost; spremnost za školu

Uvod

Jedno od najvažnijih razdoblja u životu svakog pojedinca je školsko doba. Polazak u školu budi najbrojnije dileme, kako za dijete tako i njegove roditelje. Nastavnici/ice imaju poseban osjećaj glede prijema prvačića i vođenja odjeljenja šestogodišnjaka. Tu se formira nova zajednica, planiraju nove obaveze i formiraju čvrste veze i bliski odnosi. Njihovo uspostavljanje za neke biva zadovoljstvo, za druge onako spontano i nenametljivo, za treće vrlo teško i tegobno, a nekada i bolno. Neka djeca će brzo pronaći svoje mjesto i sebe smjestiti u njima ugodan ambijent. Prilagođavanje okolini ili okoline sebi pitanje je na koje ćemo odgovarati pojedinačno, a ispitati zrelost za takvo okruženje svakako je izuzetno ozbiljan poduhvat da ga ne možemo olako prepustiti sticaju okolnosti ili puke sreće. Valja pomno i brižljivo procijeniti zrelost svakog djeteta pojedinačno. Njihove roditelje uključiti u ovaj trenutak krucijalnih odluka, a i same ih pripremiti za još jednu ulogu kojoj trebaju odgovoriti na pravi način. Stručnjaci koji su nadležni za procjenu zrelosti djece za polazak u školu svakako su najpozvaniji da sude prema činjenicama i da na adekvatan način procijene njihovu spremnost za školu i novu ulogu u kojoj će se naći. Ovi stručnjaci ponekad imaju različite uloge. Svako od njih primjenjuje svoje postupke pomoću kojih testira spremnost djeteta za školu. Bilo da je sam ili dio tima, donijet će izbor u vezi različitih testova kojima će ispitati djetetovu spremnost za školu.

Teorijski dio

Kamenov (1999) posmatra zrelost kroz okolnosti koje dopuštaju razvoj fizičkih i psihičkih sposobnosti putem učešća u organizovanom odgojno-obrazovnom radu. Da bi dijete uspješno odgovorilo zadacima i svim izazovima koji se pred njega stavljaju važno je da bude zrelo za školu. Ta zrelost se procjenjuje da bi se utvrdile njegove sposobnosti bitne za dalji razvoj i napredovanje. Brojni autori poput Janus i Offord (2007) izdvajaju različite segmente te zrelosti. Kod većine istraživača ukazuje se na aspekte intelektualnog, emocionalnog, socijalnog i tjelesnog razvoja. Imajući na umu promjenu paradigme, istraživači istražuju i razvijaju nove načine adekvatne

procjene školske spremnosti na šta je ukazano u istraživanju Vernon-Feagans & Blair (2006). Sve navedeno je direktno povezano sa spremnošću djeteta za polazak u školu i njegovim iskustvom. Takva zrelost može biti shvaćena kao sinteza svih postignuća ostvarenih do tog trenutka procjene. Mi je najčešće određujemo na bazi učinka, odnosno, onoga što pokaže određeni test.

Dijete koje je dostiglo hronološku i mentalnu dob, ostvarilo potreban stepen psiho-fizičkog razvoja i steklo socio-emocionalnu zrelost može biti upisano u prvi razred. Sve to ukazuje na kompleksnost procjene djetetove spremnosti za školu, a također isključuje postojanje samo jednog kriterija na osnovu kojeg bi se moglo podvesti *zrelo za školu*. Emocionalno i mentalno zdravlje djeteta zauzimaju važnu ulogu u razvoju ličnosti i zavrijeđuju posebnu pažnju.

Opšta spremnost za školu shvaćena je kao složena karakteristika ličnosti djeteta. Ona bi obuhvatila sve prethodno navedene nivoe spremnosti od kojih zavisi prilagođavanje djeteta novom okruženju i uslovima u njemu. To je rezultat svih nastojanja sistema i plana aktivnosti kojima se djeluje na razvoj i učenje djeteta spremnog za prvi razred, od ranog učenja koje započinje u porodici do organizovanog predškolskog odgoja i obrazovanja.

U predškolskom dobu djeca se vrlo brzo razvijaju. Tada ojačavaju svoje socijalne vještine. Stalno uspostavljaju socijalnu interakciju i otkrivaju svoje mogućnosti. Upravo ta saradnja s vršnjacima/kinjama, odgajateljima/icama, učiteljima/icama i čitavim okruženjem određuje stepen emocionalne zrelosti. Ova komponenta je izuzetno važna za stvaranje interakcije i odnosa s drugima. Emocionalna zrelost se razvija konstantno tokom života, ali djeca već na predškolskom uzrastu primjenjuju neke sposobnosti emocionalne inteligencije Goleman (1997); osim što izražavaju neke od njih, uspješno ih opisuju i govore o njima. Upravo to emocionalno izražavanje čini centar emocionalne zrelosti. Takva djeca brže i lakše ostvaruju kontakte, uspostavljaju prijateljstva, odrasli posmatrači ih vide kao simpatične. Djeca, koja ispoljavaju negativne emocije, često teže uspostavljaju kontakte, dok djeca s pozitivnim emocijama lakše ostvaruju kontakte s vršnjacima i brže bivaju prihvaćena. Emocionalna zrelost podrazumijeva i emocionalno znanje koje se odnosi na sposobnost prepoznavanja emocija. Predškolci imaju određeni stepen emocionalnog znanja uz mogućnost prepoznavanja emocija.

Prethodno navedene odlike emocionalne zrelosti upotpunit će razvoj socijalne kompetencije. To će dalje doprinijeti uspješnom odnosu s vršnjacima. Upravo socijalna komponenta igra presudnu ulogu u dječijem budućem mentalnom zdravlju i ukupnom stanju. Tu se očekuje da pred polazak u školu dijete nema problema kod odvajanja od roditelja, uspostavljanja odnosa s vršnjacima i saradnjom. Zrelija djeca u smislu ove kompetencije imat će bolju adaptaciju na školsku sredinu, interakciju s vršnjacima, kooperativnost s učiteljima/icama. Dijete u godini pred polazak u školu treba imati razvijene sposobnosti koje će mu omogućiti rješavanje različitih problema i zadataka.

Razvojne karakteristike predstavljaju funkcionalna obilježja koja su prepoznatljiva u dječijem ponašanju. To čini skup vještina kojima je dijete ovladalo ili koje će savladati u određenom vremenskom razdoblju. Poznate su brojne kategorije ovih sposobnosti: jezičke i motoričke, fina i gruba motorika, socijalne vještine, lične osobine i sl. Tu ne prestaje multidimenzionalnost procesa procjene zrelosti na ovom uzrastu. Svaka jedinka je individua za sebe; različite su im spoznajne mogućnosti, interesovanja i prihvatanja drugih i okoline. Njihov razvoj ne odvija se istim tempom, pa ni zrelost. Dijete, koje ima određene smetnje na polju tjelesnog razvoja, može biti izuzetno intelektualno nadareno i rješavati zadatke ispred njegove dobne skupine.

Fizički zdravo, u ovom smislu zrelo, dijete treba biti u stanju odgovoriti fizičkom naporu u školi. To uključuje svakodnevna naprezanja tokom hodanja uz nošenje školske torbe. Takvo je

i svakodnevno sjedenje u školi tokom rada i kući tokom rješavanja školskih zadataka. U okviru fizičke zrelosti prepoznamo i normalnu funkciju čulnih organa. Djeca će nositi posebna pomagala za prevladavanje ovakvih poteškoća što će im stvarati dodatni fizički napor. Navike spavanja, hranjenja i higijensko-zdravstvene navike će sada imati dodatni značaj. Spremnost djeteta za polazak u školu kroz njegov fizički razvoj odredit će nadležni ljekar. Tu se očekuju minimalna zadovoljenja standarda koji su dogovoreni za tjelesne podatke: visina, težina, tjelesne proporcije. Oštarčević (2008) je naveo čitav niz prediktora koji se tretiraju na ovom ljekarskom pregledu.

Razvoj motorike uključuje skladno korištenje vlastitog tijela prilikom kretanja i manipulisanja predmetima. Da bi dijete ovladalo pisanjem važno je da razvije finu motoriku ruke i prstiju i senzomotornom koordinacijom. Važno je istaći da se razvoj motoričkih sposobnosti ostvaruje s usklađenošću razvoja motoričkih područja u mozgu. Upravo ovo je odgovor na brojne dileme nemogućnosti pojedine djece da na početku svog odgojno-obrazovnog učešća u školi razviju određene sposobnosti jer nije ostvaren adekvatan stepen zrelosti djeteta.

Svaki roditelj je obavezan upisati dijete u osnovnu školu koje 1. marta tekuće godine navrší pet i po godina života. Dijete se upisuje u školu u skladu sa zakonom kojim su regulisane obaveze i prava nastavnika/ica, učenika/ica i roditelja. Osim što je obavezna, osnovna škola je i besplatna za sve učenike do 15. godine života.

Pokazatelji spremnosti za polazak u školu

Zrelost djeteta za polazak u školu može znatno da utiče na njegov dalji razvoj: fizički, intelektualni, socijalni, emocionalni. Prije samog upisa veoma je važno da budu ispunjeni svi pokazatelji spremnosti za polazak u školu. Ako krenemo redom, prvi uslov je njegova dob. Dijete će se upisati u redovnu osnovnu školu kada navrší hronološku dob. Sljedeća stepenica je priprema djeteta za proces procjene koji ga očekuje. Prvenstveno se odvija putem najave termina koji je zakazan kod stručnog tima škole. Ovaj posao obavlja više stručnjaka, a praksa pokazuje da taj zadatak rješava uglavnom pedagog/ica. Pomenuti tim stručnjaka čini komisiju koja će procijeniti djetetove mogućnosti, sposobnosti, nivo predznanja i ostale relevantne pokazatelje. Oštarčević (2008) izdvaja ljekara od kojeg počinje ovaj proces sistematskim pregledom, nakon čega se s pozitivnim mišljenjem kreće prema školi i stručnom školskom timu koji obavlja dalju procjenu.

Uloga pedagoga/ice je veoma značajna i predstavlja bitan faktor za dalji napredak i razvoj svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. Pedagog, osim upisa djece u školu, prihvata neposredno učešće u odgojno-obrazovnom radu, formira odjeljenja uvažavajući posebne kriterije, prati i uvodi nove programe, procjenjuje i ocjenjuje rad i učešće svih sudionika nastavnog procesa, posebno rad s djecom s poteškoćama, ističe se u savjetodavnom radu s njima, te pomaže u profesionalnoj orijentaciji i skrbi za sve učenike (Mušanović, 2002). Proces prikupljanja podataka o budućem prvačiću prethodi pripremi testova koji će se koristiti u svrhu testiranja vodeći paralelno konsultacije sa stručnim timom škole. Sam proces ispitivanja može se razdvojiti prema pristupu koji ubuhvata sve ispitanike kroz primjenu svih instrumenata i pristupu koji se bazira na orijentacijsko ispitivanje zrelosti s izdvajanjem djece kod koje su uočene neke smetnje radi dalje obrade. Djeca koja pokazuju očite smetnje i na testiranju ne mogu biti ispraćena nikakvim mjerama jer one nisu predviđene u ovom dijelu. Intervencije se mogu napraviti tek kad krene u školu.

Sam proces testiranja uključuje razgovor kog najčešće realizuje pedagog/ica škole. Koristi se Gudinaf test crtanja ljudske figure. Zatim test perceptivne organizacije, odnosno vizuelne percepcije, crtanje optičkih crteža. Testovi koji se primjenjuju u navedenom procesu trebaju

odgovarati djetetovim sposobnostima inače neće biti dovoljni pokazatelji djetetova razvoja. Zrili (2012) navodi da stručni tim može sugerisati provođenje specijalističkih pregleda, iako se često dešava da stručni tim škole zahtjeva provođenje pedagoške opservacije.

Prema Bracken (2004) testiranje obuhvata: dijagnosticiranje, screening, određivanje mjera za brzo reagovanje, evaluacija programa. Svi testovi mogu biti individualni i grupni. Važno je kombinovati postupke, na individualnim ispitivanjima koristiti složenije zadatke, a grupna ispitivanja koristiti za prikupljanje informacija o socijalnom ponašanju djeteta i ophođenja prema grupi. Predlaže se početak testiranja započeti razgovorom u pozitivnom tonu motivirajućeg karaktera. Spontano se prelazi na upoređivanje znakova, pamćenje slika, riječi, rješavanje lavirinta i sl. Zatim slijedi rad na testovima u grupi. Ovi testovi mogu biti pogodni za individualno testiranje poput grafičkih testova perceptivne organizacije, crtanje vizualnih oblika prema zadatom uzoru, testa inteligencije na osnovu crteža ljudske figure.

Grafičkim testom perceptivne organizacije ispitujemo perceptivno-motoričku organizaciju (Ćehić, 1990). Time analiziramo vizualnu percepciju i sposobnost grafičkog predstavljanja. Uočiti će se i manuelne sposobnosti i organizacija prostora. Ovaj test ima pozitivne kritike u pogledu procjene teškoća u početnoj fazi učenja u školi. *Crtanje vizualnih oblika* prema datom uzoru traži koordinaciju oka i fine motorike, sposobnost koncentracije i uočavanje skupova. Na ovaj način se zahvataju mentalne sposobnosti važne za uspjeh u školi. *Crtež ljudske figure* dosta govori o pedagoškom nivou porodice, tj. njenom uticaju na dijete, a oskudni crteži mogu upućivati na niži mentalni nivo (Ćehić, 1990).

Ravenove progresivne matrice jedan su od priznatijih testova namijenjenih ispitivanju inteligencije koji uključuju mjerenje neverbalnih sposobnosti, razumijevanja kompleksnih situacija, te sposobnosti pronalaženja značenja u događajima, sposobnosti percepcije i mišljenja. Ovaj neverbalni test primjenjuje se u različitim oblicima, kao progresivne matrice u boji, standardne progresivne matrice i progresivne matrice za nadarene. Također se primjenjuje Goodenoughov crtež čovjeka. Ovim testom procjenjujemo stepen mentalnog razvoja djeteta. Ekonomičan je jer se njime može istovremeno procijeniti veći broj djece, a ispitivač ne treba veći napor za njihovo vrednovanje s obzirom da se radi o crtežu kog analizira. *Lavirintom* se ispituju vizuelno-motoričke sposobnosti, brzina u radu, snalaženje u prostoru. Ovakvim testom prikupljamo podatke o kognitivnim i psihičkim crtama ličnosti djeteta, njegovim opštim sposobnostima, grafomotoričkim, brzini, tačnosti, preciznosti.

Testovi imaju svoje prednosti i nedostatke. Prednosti testova su u tome što neki testovi ne zahtjevaju ograničen vremenski rok za njihovo rješavanje. Testovi, koji nisu vremenski ograničeni, omogućavaju djetetu da ih rješava tempom koji odgovara njegovim sposobnostima. To će vjerovatno otkloniti anksioznost kod djece. Zatim, testovi daju veliki broj podataka o djetetu, njegovom položaju u porodici, porodičnim odnosima. Na osnovu testiranja će se utvrditi da li je dijete zrelo za polazak u školu procjenjujući njegovu fizičku, intelektualnu, emocionalnu i socijalnu zrelost.

Kontakt s djetetom omogućuje uvid u specifičnosti pojedinog djeteta, ne samo određivanje stepena njegovog razvoja prema važećim standardima i normama. Prilika je to da se ukaže na pojavu eventualne nadarenosti, kerativnosti, ali i eventualnih problema u ponašanju. Ti podaci će biti od izuzetnog značaja za dalji postupak s djetetom jer omogućavaju individualni pristup djetetu, a samim tim i kasniju individualizaciju nastave. Neki od nedostataka testova su u tome što su vremenski ograničeni. Zatim, neki od njih nisu prilagođeni djetetovim sposobnostima i mogućnostima. Uz to ne pokazuje stvarnu sliku djetetova razvoja i napredovanja, a neke je potrebno mijenjati u skladu sa savremenim tokovima. Međutim, u svakom slučaju najbolje je

kombinovati sa ostalim tehnikama koje se primjenjuju za procjenu zrelosti djeteta za polazak u osnovnu školu.

Predmet istraživanja

Cilj istraživanja je bio ispitati okolnosti putem kojih se odvija proces procjene zrelosti djeteta za polazak u školu putem školske prakse.

Zadaci istraživanja:

1. Ispitati načine na koje škola organizira pripreme za procjenu zrelosti djece za polazak u školu;
2. Ispitati da li proces procjene zrelosti djeteta ispituje sve aspekte zrelosti;
3. Ispitati ulogu stručnog tima u procesu zrelosti procjene djeteta za polazak u školu;
4. Ispitati ulogu školskog pedagoga/ice u procesu procjene zrelosti.

Glavno istraživačko pitanje

Kako se i na koji način provodi postupak procjene zrelosti djeteta za polazak u školu kroz školsku praksu.

Istraživačka pitanja

1. Koji se aspekti zrelosti djeteta za polazak u školu procjenjuju prilikom testiranja.
2. Koja je uloga stručnog tima koji učestvuje u procjeni zrelosti djeteta za polazak u školu

Metode istraživanja

U ovom istraživanju korištene su deskriptivna metoda i metoda teorijske analize.

Prikupljeni podaci i mišljenja

Prikupljeni su podaci u periodu pripreme za školsku 2019/2020. godinu. U Osnovnoj školi „Safvet-beg Bašagić“ 65 testiranih učenika/ica. Škola „Musa Ćazim Ćatić“ obradila je 63 prijave, a škola „Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak“ 60. U isto vrijeme ustanova „Isak Samokovlija“ je imala 58, a „Nafija Sarajlić“ kao i „Alija Nametak“ po 56 testiranja. „Hasan Kaimija“ je zaprimio 43 zahtjeva za upis, a „Vladislav Skarić“ 28, dok je škola „Silvije Strahimir Kranjčević“ imala 24 prijavljena učenika/ica. U periodu prikupljanja ovih podataka „Hasan Kaimija“ je zabilježio 16 prijava, što u konačnici ne predstavlja ukupan broj prijavljenih za testiranje.

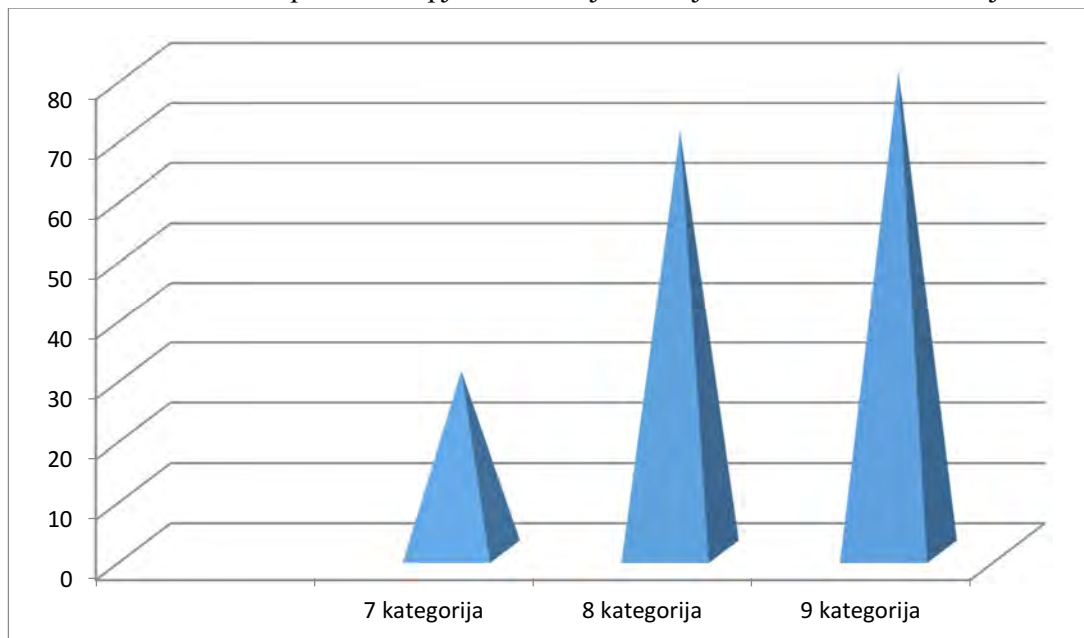
Mišljenje pedagoga/ice

Uključenost svih članova stručnog tima je izuzetno bitna. Nisu uvijek zainteresovani za potpuni angažman i izostaje njihovo mišljenje. Pedagozi jasno ističu da su spremni da postupak procjene zrelosti djeteta za polazak u školu bude kvalitetno proveden.

Često u ovom timu osim pedagoga/ice bude uključeno nekoliko učitelja/ica petog i/ili četvrtog razreda. Ovakav rad je od izuzetne važnosti i svako od njih može da doprinese poboljšanju i kvaliteti tog procesa. Pedagog/ica otkriva da je njihova uloga ključna, a da tim često nije uključen u kompletan proces. Nije uvijek podržan od svih članova tima za upis u prvi razred. Riječi pedagoga/ice nas upućuju da hronološka dob predstavlja ključni faktor za ocjenu zrelosti jer se postavlja u ulogu procjenjivača na osnovu koje hronološku dob tretira prema sposobnostima djeteta. To nas upućuje da je hronološka dob preduslov za upis u prvi razred osnovne škole. Ukoliko se desi da je dijete mlađe onda stručni tim procjenjuje njegovu zrelost s ciljem propitivanja njegovih sposobnosti u vezi sprenosti za školu. Hronološka dob ne može biti jedini faktor ili kriterij, nego samo određeni stepen razvijenosti djeteta po različitim aspektima razvoja.

Interpretacija i diskusija

Na grafikonu 1 se jasno vidi socio-emocionalna zrelost predškolske djece. Prema test listi većina djece ispunjava zahtjeve društvenih vještina, čime su ona spremna za osnovnu školu. Ostvareni rezultati nedvosmisleno ukazuju na spremnost za školu po kriteriju socio-emocionalne zrelosti. Pretpostavljamo da će ispitana djeca tokom prvog razreda devetogodišnje osnovne škole prihvatiti školski život i uspostaviti uspješnu saradnju s vršnjacima u novom okruženju.

Grafikon 1. Brojnost socijalnih kategorija kojima je ovladalo dijete do upisa u školu

Neke od predstavljenih kategorija ogledaju se kroz to da samostalno bira prijatelje i igra se jednostavnih igara. Koristi različite rekvizite i udružuje se s drugom djecom. Izražava osjećanja i preuzima odgovornost. Angažirano radi određeni vremenski period. Propituje se matematičko predznanje; brojanje, čitanje brojeva, pridruživanje brojeva zadatoj količini elemenata. Također, važno je i određivanje relacije među predmetima (manje, veće, jednako). Komisija prati imenovanje osnovnih boja i uočavanje sličnosti na uzorku geometrijskih oblika, slova, brojeva, različitih grafičkih uzoraka bliskih djetetu. Grafomotorički razvoj procjenjuju putem preslikavanja zadatih elemenata (figura sastavljena od nekoliko obojenih kvadratića koje dijete precrtava). U razgovoru ispitivač postavlja opća pitanja u vezi imena, godina, mjesta stanovanja, grada u kom živi, vrtića u koji ide i slično, te tako prikuplja osnovne informacije a paralelno ispituje opće podatke koje dijete zna o sebi. Potom se prebacuje na procjenu snalaženja u vremenu i stepen komunikacije. Pita ga za svakodnevne aktivnosti, šta radi od samog jutra, pa sve do večeri. Na koji način komunicira s ljudima, kako ih pozdravlja, kako im se zahvali.

Poznat je test opažanja predmeta i vizuelne percepcije. Djetetu pokažemo odjednom nekoliko predmeta u kraćem vremenskom periodu (najčešće nekoliko sekundi) nakon čega ih sklonimo ili sakrijemo, tražeći od djeteta da imenuje predmete koje je zapamtilo. Sposobnost uopćavanja i logičkog zaključivanja također se provjerava. Najčešće se pokazuju slike, a dijete treba imenovati prema grupi kojoj pripadaju ono što je vidjelo (voće, povrće, životinje). Koristi se i zadatak u kom dijete od dijelova slike sastavlja cjelinu (u pitanju su djetetu bliski sadržaji poput kuće ili cvijeta).

Naposljetku se osvrćemo i na govorno-jezički razvoj. Treba utvrditi poznavanje slova i artikulaciju pojedinih glasova. Provjeriti u kom je stepenu razvijena analiza i sinteza, kao i čitanje i govor općenito. Prikupljanje općih informacija o djetetu odvija se kroz spontani razgovor. U tablici 1 prikazani su osnovni statistički pokazatelji o poznavanju općih informacija o sebi.

Tabela 1 *Opći pokazatelji informacija koje dijete zna o sebi*

Opći podaci koje dijete zna o sebi	N	M	SD
Ime	469	4,17	,836
Godine starosti	469	4,11	,759
Mjesto stanovanja	469	3,94	,807
Članovi porodice	469	3,88	,808
U koji vrtić ide	469	3,85	,775
Ukupno		3,99	,611

N=broj ispitanika, M=aritmetička sredina, SD=standardna devijacija

Na subskali *Opći podaci koje dijete zna o sebi* ispitanici pokazuju poznavanje općih podataka, *ime, godine starosti, mjesto stanovanja*, kao i *članove porodice i vrtić* u koji su išli. Djeca pred polazak u školu pokazuju zavidno poznavanje općih podataka o sebi (M=3,99, SD=0,61).

Tabela 2 *Opći pokazatelji o snalaženju u vremenu i prostoru*

Procjena snalaženja u vremenu i prostoru; opažanje predmeta	N	M	SD
Aktivnosti od jutra do večeri	469	4,15	,841
Pozdravljanje s ljudima	469	4,09	,775
Upotreba riječi hvala, moli	469	3,90	,805
Izvinjavanje i traženje oprosta	469	3,81	,809
Zapaženi predmeti (šest mogućih)	469	3,71	,787
Ukupno		3,93	,605

Na subskali *Procjena snalaženja u vremenu i prostoru; opažanje predmeta* ispitanici su s visokim stepenom zadovoljenja kriterija ostvarili značajan uspjeh. Time je ovaj pokazatelj u dijelu sljedeće procjene vezane za *dječije dnevne aktivnosti, pozdravljanja s ljudima i korištenje lijepih riječi* ostao na zavidnom nivou, baš kao i *zapažanje predmeta* koji su bliski djeci ovog uzrasta.

Tabela 3 *Opći pokazatelji za uopćavanje i logičko zaključivanje*

Uopćavanje i logičko zaključivanje	N	M	SD
Skupno imenovanje predmeta prema osobini			
Voće	469	3,94	,860
Povrće	469	3,51	,911
Životinje	469	3,30	1,111
Slaganje slike od četiri dijela (puzle)			
Kuća	469	3,28	1,076

Cvijet	469	3,26	,880
Ukupno		3,46	,747

Na subskali *Uopćavanje i logičko zaključivanje* ispitanici i dalje pokazuju značajan nivo postignuća. Iskazuju sposobnost uopćavanja i logičkog zaključivanja putem *imenovanja skupa predmeta prema zadatoj osobini*, kao i *slaganje puzli* na osnovu date slike.

Da bismo utvrdili latentnu strukturu skale prethodne tri tablice, proveli smo faktorsku analizu. Time smo, ekstrakciju faktora metodom najveće sličnosti uz oblimin rotaciju faktorskih osa, prema Gutman-Kaiserovom kriteriju, dobili faktorsku strukturu (Tabela 4). Faktorska analiza na predstavljenim skalama imala je za rezultat dva faktora (karakteristične korijene Lambda=4,20 odnosno 0,82), a procenat ukuono objašnjene varijance u odnosu na cjelokupan prostor manifestnih vrijednosti postigao je 50,51% (42,20% za prvi, 39,73% za drugi i 8,31% za treći faktor). U prvom faktoru je pet varijabli. One su sa nejednako visokim saturacijama.

Tabela 4 Faktorska struktura

1. Opći podaci koje dijete zna o sebi	h²	β
Ime	,767	,923
Godine starosti	,557	,757
Mjesto stanovanja	,311	,561
Članovi porodice	,427	,548
U koji vrtić ide	,493	,514
2. Procjena snalaženja u vremenu i prostoru; opažanje predmeta		
Aktivnosti od jutra do večeri	,765	,919
Pozdravljanje s ljudima	,553	,755
Upotreba riječi hvala, moli	,309	,557
Izvinjavanje i traženje oprost	,421	,544
Zapaženi predmeti (šest mogućih)	,490	,511
3. Uopćavanje i logičko zaključivanje		
Skupno imenovanje predmeta prema osobini		
Voće	,423	,705
Povrće	,591	,689
Životinje	,577	,659
Slaganje slike od četiri dijela (puzle)		
Kuća	,395	,655
Cvijet	,513	,565

Zaključak

Škola predstavlja sistem koji će omogućiti razvoj socijalne, intelektualne i emocionalne inteligencije učenika/ica, razvijajući njihove socijalne kompetencije i zrelost za buduće obrazovanje. Svaki pojedinac koji nastaje kao rezultat ovakvih aktivnosti dalje gradi sistem u svom bližem i daljem okruženju koji će omogućiti i drugima istu „školu života“. Ovakav sistem je potrebno usmjeriti ne samo na razvoj znanja i akademskih postignuća, nego i na izgrađivanje i stvaranje atmosfere uspješnosti, pouzdanosti, posvećenosti takvom okruženju. Stoga je ključno

stvaranje pozitivnog školskog okruženja, pozitivnih međuljudskih odnosa koji će rezultirati povoljnom socijalnom klimom, samootkrivanjem, samopoštovanjem, samosvijesti i boljim razumijevanjem njihovih postupaka.

Spremnost za školu obuhvata ne samo kognitivne aspekte, već i fizičke, društvene, emocionalne, komunikacijske i brojne druge. Probuditi nečiju znatiželju, omogućiti mu upoznavanje svijeta oko njega, podstaknuti pažljivo slušanje ili poštivanje pravila temelji su iz ranog učenja. Ako se to nije desilo, priliku za popravni ima školsko okruženje u kom nastavnici/ice podstiču stvaranje tog iskustva. Djeca su po rođenju spremna za učenje, čak i prije toga, a spremnost za školu u kojoj će dijete odgovoriti nekim zadacima predstavlja očekivanja čiji su ishodi nesigurni. Treba imati na umu ulogu i funkciju tima zaduženog za procjenu zrelosti djece u godini pred polazak u školu. Svaki član bi trebao kontinuirano raditi na testiranju čime bi se preduprijedile situacije da većinu posla obavi pedagog. Često se izlazi u susret roditeljima, koji upisuju dvoje djece različitog uzrasta i sposobnosti, da bi bili zajedno.

U slučaju potrebe za intervencijom kada dijete pokaže određene smetnje na bilo kojem nivou: socijalno-emocionalnom, intelektualnom, itd., nju je moguće tražiti tek kada dijete krene u školu. Prije toga ne postoji mogućnost što može biti zakašnjela reakcija ukoliko roditelj nije odreagovao na ranijem uzrastu. Ravenove matrice su sve manje u upotrebi zbog tehničkih razloga. Hronološki uzrast i zrelost djeteta ne mora biti povezana.

Djeca na testovima ne pokazuju sve što mogu. Za njih su to nove okolnosti i postoji mnogo faktora koji ih sprečavaju. Često se dobri rezultati na testu pokazuju i kroz nastavu, dakle, ko je dobar na testiranju bude i dobar u školi. Djeca su često verbalna jaka, a motorika slaba; ima i obrnutih primjera. Vidljivi su nedostaci pažnje i koncentracije. Često zaluta pogled i vidi se njihova odsutnost.

Možemo zaključiti da djeca na ovom uzrastu, period pred polazak u školu, pokazuju visok stepen poznavanja osnovnih informacija o sebi. To uključuje osnovne podatke: ime, prezime, adresu, mjesto stanovanja, članove porodice i vrtić koji su pohađali. Pokazatelji u vezi snalaženja u prostoru i određenje vremena nedvosmisleno sugeriraju visoku zrelost i spremnost za školu, kao i dječije aktivnosti, odnos prema ljudima i korištenje uljudnih riječi. U stanju su zapamtiti nekoliko različitih predmeta bliskih njihovom uzrastu. Iskazuju sposobnost uopćavanja i logičkog zaključivanja putem imenovanja skupa predmeta prema zadatoj osobini, kao i slaganje puzli na osnovu date slike, kao i opisivanje jednostavnih pojava.

Reference

1. Bracken, B. A., (2004). The psychoeducational assessment of preschool children. New Jersey: Third edition Lawrence Erlbaum Associates.
2. Čehić, E. (1990): Indikatori zrelosti djece za polazak u školu, Sarajevo, Psihoteka – nauka i nastava
3. Goleman, D. (1997) Emocionalna inteligencija – zašto je važnija od kvocijenta inteligencije. Zagreb: Mozaik knjiga.
4. Janus, M., & Offord, D. (2007). Development and psychometric properties of the Early Development Instrument (EDI): A measure of children's school readiness. Canadian Journal of Behavioural Science, 39, 1–22.
5. Kamenov, E. (1999). Predškolska pedagogija, knjiga druga. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva

6. Mušanović, M., Staničić, S., Jurić, V., Vrgoč, H. (2002). Razvojna pedagoška djelatnost: Koncepcija promjena odgojno-obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Ministarstvo prosvjete i sporta RH i Prosvjetno vijeće.
7. Oštarčević, J. (2008). Priručnik za upis djece u prvirazred. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj. Zagreb.
8. Vernon-Feagans, L., & Blair, C. (2006). Measurement of school readiness. *Early Education and Development*, 17, 1–5.
9. Zrili, S. (2012). Uloga pedagoga u integriranom odgoju i obrazovanju. Sveučilište u Zadru: Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja.

CHILDREN'S MATURITY FOR STARTING SCHOOL

Abstract

Our goal is to clarify the maturity of the child to go to school, and primarily to determine this and similar terms that indicate the readiness of preschool children to go to school. It is known that primary school is compulsory, and the Law on Primary Education considers a child who turns five and a half years of age by March 1 of the current year to be a school obligor. The school places certain demands on each child, which undoubtedly makes the environment, and how he will cope in that environment depends on his maturity. Given the diversity of children's psychophysical development, the aforementioned chronological age cannot be the only and reliable way to measure the maturity of future students. Maturity implies a wide range of factors that affect it, and which will be discussed in further elaboration. We will look at the research of experts as well as their ways of assessing the maturity of children before starting school. Objectively present the characteristics of preschoolers, and all the elements that are subject to evaluation by the teams that deal with it. It is necessary to point out the importance of preparing a child from early childhood and the role of the family and the environment, especially preschool institutions, should be observed.

Keywords: *preschoolers; assessing; maturity; readiness for school*